

ครู และ ห้องเรียน
ค.ศ. 2000

โดย นายชาติรี สำราญ

พิมพ์เผยแพร่โดย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรื

สิงหาคม 2542

คำนำ

หนังสือ "ครูและห้องเรียน ค.ศ. 2000" เป็นหนังสือที่ครูชาตรี ลำราญ ครูต้นแบบด้านการเรียนการสอน ปี 2541 เรียบเรียงขึ้นจากประสบ-การณ์อันยาวนานในการปรับยุทธวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ครูชาตรี ได้ใช้วิธีการนี้ อบรมสั่งสอนศิษย์ให้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามอัตภาพของแต่ละคน ลูกศิษย์ครูชาตรีที่เรียนจบไปมีมากมายประกอบอาชีพต่างๆ เป็นแม่ค้าที่ไม่เอาเปรียบลูกค้า เป็นกระเป่ารถเมล์ที่ซื่อสัตย์ต่ออาชีพ เป็นครูที่คิดถึงประโยชน์ของผู้เรียน ฯลฯ

เพียงได้อ่านสารบัญของหนังสือก็อยากพลิกไปอ่านเนื้อหาในเล่มเมื่อได้พลิกไปอ่านในเล่มก็จะเห็นภาพของการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนและการพัฒนาครู ให้เป็นครูและห้องเรียนในยุคปฏิรูปการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า หนังสือเล่มนี้เหมาะสมกับยุคของการปฏิรูปการเรียนรู้ จึงได้พิมพ์เผยแพร่ให้ครูผู้เป็นบุคลากรสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้เป็นอนาคตของชาติได้ศึกษา เพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนากำลังของชาติให้รู้คิด เพื่อก้าวทันโลกต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

คำนำของผู้เขียน

ผมเขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา เล่าเรื่องราวที่ผมได้รู้จากผู้ช่วยวิธีการศึกษา ค้นคว้า นำมาเขียนแล้วเวียนไปพูด บรรยาย เขียน พัฒนา เขียนใหม่จนเป็นหนังสือเล่มน้อยเล่มนี้ขึ้นมา อาจจะมีข้อความไม่ครอบคลุมต่อผู้อ่านอีกก็ได้ ขอให้เขียนเพิ่มเติมต่อได้ครับ

สำหรับหนังสือเล่มนี้ ผมเขียนด้วยความคารวะถึงบุคคลผู้ที่ผมกล่าวถึงในบทที่ 3 ว่าทุกท่านเป็นเจ้ายุทธจักรที่เป็นตัวแทนในหัวใจผม เมื่อผมได้อ่านบทความ หนังสือหรือฟังท่านบรรยาย ผมจะมีความสุขทุกครั้ง เพราะทุกสิ่งที่ท่านกล่าวออกมาได้ผ่านการกลั่นกรองที่ฝึกปรือมาอย่างเยี่ยมยอดแล้ว ถ้ายทอดให้ผมเรียนรู้ด้วยความสุข และอีกสามท่านที่ทุกครั้งผมได้เสวนาด้วยจะช่วยให้ระเบิดทางปัญญาขึ้น คือ คุณครู**สุวรรณ** **สุวรรณเชตนิคม** คุณครู**พดล เจนอักษร** และคุณครู **เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า** เวลาเราวมวงสนทนาแล้วประกายความคิดจะเจิดจ้าในสมองของเราเสมอ เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว ผมอยากเห็นวงสนทนาที่รังสรรค์ปัญญาอย่างนี้ มีมากมายเหมือนที่ท่าน **ดร.กษมา วรวรรณ ณ อรุณยา** กล่าวเสมอว่า "ขอให้ช่วยกันสร้างวงญาแพรกให้งอกงามไปทุกแห่ง" ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่กรุณาจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้เผยแพร่ซึ่งถือเป็นเกียรติอย่างยิ่งสำหรับครูบ้านนอกคนนี้ และขอบคุณเพื่อนครูทุกท่านที่ติดตามอ่านงานของผมตลอดมา

ชาติรี สำราญ

79 ถ.คุปตาสา

อ.เมือง จ.ยะลา 95000

สารบัญ

	หน้า
คำนำของผู้เขียน	
คำนำ	
รอยเล่ห์เหลี่ยมสอน	4
จากกระบี่มือรองสู่เจ้ายุทธจักร	7
เจ้ายุทธจักรมักจะเน้นเด็กเป็นสำคัญ	15
สอนจากสิ่งที่มีอยู่สู่สิ่งที่จะเกิดขึ้น	19
โรงเรียนคือแหล่งเรียนรู้	30
บทสรุป	23
บรรณานุกรม	27

ร้อยเล่ห์เหลี่ยมสอน

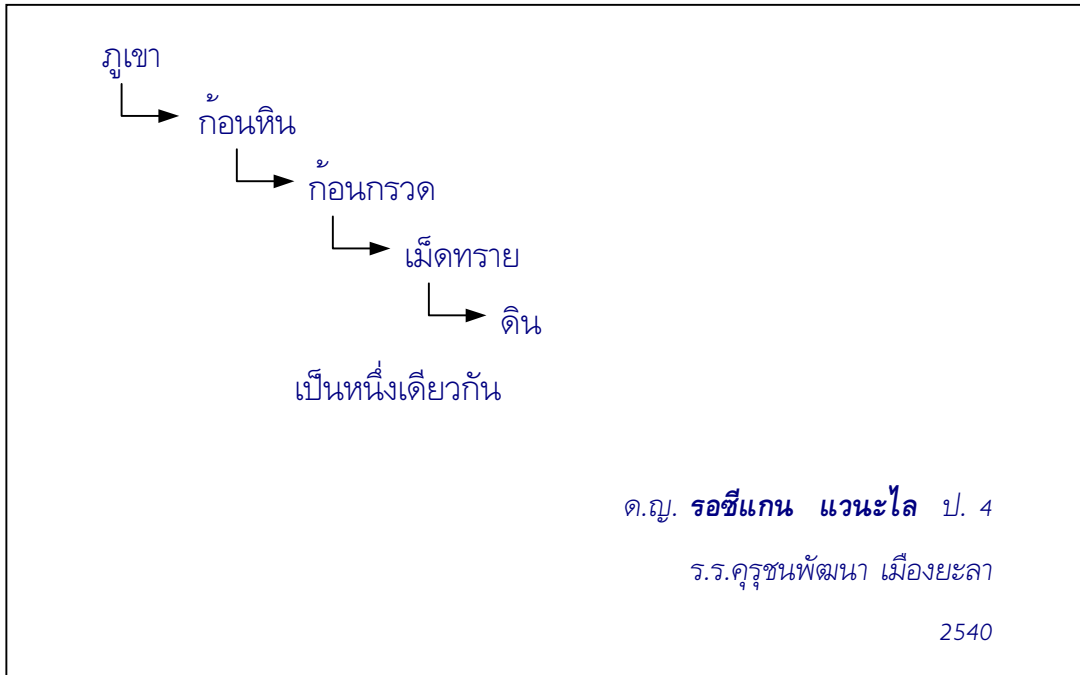
ถ้าผมจะพูดว่า **การสอนนั้นมีเล่ห์เหลี่ยม** คุณก็ต้องนึกว่ามันอะไรกันนะ ทำไม่ถึงใช้คำรุนแรงขนาดนี้ ที่จริงผมอยากจะพูดว่า **การสอนนั้นมีมายา** มากกว่า แต่คิดว่าคงจะมีคนรับไม่ได้ เพราะ ส่วนมากเข้าใจว่า **มายา** ในมุมมองหรืออีกนัย หนึ่งที่ต่างไปจากผมเข้าใจ แล้วผมเข้าใจว่าอย่างไรผมเข้าใจคำว่า **มายา** ในความหมายของคำว่า Magic ซึ่งมันลึกซึ้ง ตื่นเต้น ชวนพิศวง แต่พอพูดแล้วหลายคนส่ายหน้าเพราะรับไม่ได้ **เห็นไหมแม่แต่ภาษาก็มีมายา**

คุณเชื่อไหมการพนันทุกชนิด ไม่ว่าจะสิบแต้ม รัมมี่หรืออะไรอื่น นักพนันทุกคนต่างก็มีความรู้เหมือน ๆ กันแต่ไม่เท่ากัน ความลึกซึ้งของกลเม็ดเด็ดพรายของนักพนันมีอาชีพเหล่านี้มักจะเรียกว่า **มีเล่ห์เหลี่ยมพราว**

คนเป็นครูทุกคนรู้วิชาครูเหมือนกัน แต่ไม่เท่ากัน **ความลึกลับของวิธีสอน** ของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน ครูมีอาชีพย่อมจะมีความลึกซึ้งในวิธีการสอนมาก จนพูดได้ว่า **รู้จักพริ้วไปตามลีลาการเรียนรู้อันของเด็ก** เด็กก็เลยสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลายลีลาตามลูเรียนของเด็ก ๆ ได้ **เรียกว่ารู้เล่ห์เหลี่ยมสอน**

ลูกเล่นที่แพรวพราว ของครูจะช่วยให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สนุกสนาน สนองปัญญาของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ผลของการเรียนที่ผู้เรียนได้เรียนไปตามลู่ของตน ไหลเรื่อยไปอย่างไม่หยุดยั้งจะฝังใจในสิ่งที่ผู้เรียนรู้และลีลาที่รู้ว่าเรียนอย่างไรจึงรู้สิ่งที่เรียน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **รู้วิธีเรียนรู้ (Learning How to learn)** การรู้วิธีเรียนรู้ของเด็กแต่ละครั้งสั่งสมเอาไว้ หลาย ๆ ครั้งจะเกิดเป็น **ทักษะ**

ทักษะ แห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่ละคนที่สั่งสมเอาไว้จะก่อให้เกิดเป็น **สาระการเรียนรู้** กล่าวคือ รู้วิธีการเรียนรู้และรู้เรื่องที่เรียนรู้ด้วยวิธีการนั้น ๆ เช่น ถ้าอยากจะทำรู้ว่า **“ดินมาจากไหน”** เด็ก ๆ ก็จะค้นคว้าหาที่มาของดิน ขุดดินมาดูกันจนเป็นผงเล็ก ๆ ไปเปรียบเทียบกับดินที่สีกร่อนจากหิน ซึ่งมีสีเดียวกับดิน ย่อยหินก้อนโตให้เล็กลง จนเป็นกรวด หยาบ และกลายเป็นดินในที่สุด เด็กก็จะรู้ว่าภูเขาคือต้นกำเนิดหนึ่งของดิน อยากจะรู้ให้ชัดเจนก็เข้าไปในห้องสมุดเปิดค้นหาจากหนังสือสารานุกรม หรือหนังสือเกี่ยวกับ เรื่องราวของสิ่งแวดล้อมก็จะรู้ว่า สิ่งที่ดินนั้นมี ความถูกต้องมากน้อยเพียงใด แล้วนำความรู้ที่ได้ มาเขียนสรุปเป็นความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นสาระที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ครั้งนั้นดังตัวอย่างงานเขียนของเด็กชิ้นหนึ่ง เธอสรุปความคิดได้ว่า

ความคิดของเด็กที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า ทดลองมาสรุปเขียนขึ้นนี้จะตกตะกอนเป็น **สาระสำคัญ** อยู่ในหัวใจของเด็กตลอดมา จึงไม่แปลกเลยที่ครูพูดกับเด็กว่า

“ฉันเดินบนภูเขาเล็ก ๆ ที่มาจากภูเขาใหญ่” เด็กที่ผ่านการเรียนรู้เรื่อง กำเนิดของดิน อย่าง **รอซีแกน แวนะไล มะดิง หรือมะซอปี** เข้าใจคำตอบอย่างนี้ของครูได้ เพราะมันเป็น **สาระ** ที่ตกตะกอนอยู่ในหัวใจของเขามานานแล้ว

วิธีการเรียนรู้ที่เด็กเรียนรู้มาจนสามารถนำมาเขียนรายงาน เรื่องราวที่ค้นพบส่งครูได้นั้น เป็นความภูมิใจที่ตนมีอยู่ เมื่ออยากรู้เรื่องใหม่ก็จะตั้ง **ทักษะการเรียนรู้** ที่ฝังใจอยู่นั้นมาใช้เป็น เครื่องมือศึกษาหาความรู้ต่อไปเช่น อยากรู้เรื่อง **“การพัฒนาปลาหางนกยูงให้มีหลายสี”** เด็กๆ ก็จะเพาะเลี้ยงปลาหางนกยูง ด้วยการปล่อยปลาหางนกยูง ตัวผู้หลาย ๆ สีลงไปในอ่างเลี้ยงปลา เมื่อแม่ปลาไข่ออกมาไม่นาน ก็จะมีลูกปลาหางนกยูงตัวเล็ก ๆ มีสีหลายสีเหมือนพ่อพันธุ์ปลาหางนกยูงที่ปล่อยลงไป นั่นคือเด็ก ๆ สามารถพิสูจน์รู้ว่า ทฤษฎีที่ตนศึกษาค้นคว้าโดยตั้งสมมติฐานไว้นั้น ถูกต้องมากน้อยเพียงใด ลูกปลาหางนกยูงหลากสีที่ออกมาว่ายน้ำอยู่ในอ่างเลี้ยงปลา คือ ข้อพิสูจน์ที่เด็ก ๆ ค้นพบ เป็นความสำเร็จที่เด็ก ๆ ภูมิใจว่าสามารถพิสูจน์ได้ตามที่ตนตั้งสมมติฐานไว้ คือถ้าใส่พ่อพันธุ์ปลาหางนกยูงหลาย ๆ สี ก็จะได้ลูกปลาหางนกยูงหลาย ๆ สีด้วย

วิธีการค้นพบ เรื่องสีหลากสีของปลาหางนกยูงและเรื่อง กำเนิดของดิน ดังตัวอย่างที่ยกมากล่าวข้างต้นนั้น คือ **สาระการเรียนรู้** ที่เด็ก ๆ รู้ได้โดยการ **ค้นพบ** ด้วยตนเอง

การที่เด็กกำลังค้นหาคำตอบด้วยการศึกษาค้นคว้าทดลองอยู่นั้นระหว่างการรอคอยผลการทดลอง เด็ก ๆ จะตื่นเต้น เขาอาจจะเครียดบ้างบางครั้งอาจต้องคิดกังวลบ้างบางครั้ง หรือสงสัยจนเกิด

ความกระวนกระวายใจให้เห็นแต่พอได้ผลออกมาตามที่ตนคาดหวังไว้ ก็จะฉายแววตาส่องประกาย
มาให้เห็นถึงความปิติใจ นี่คือการเรียนรู้ที่มีความสุขของเด็ก ผู้ใคร่รู้ใคร่เรียนเป็นการเรียนรู้ที่เด็กๆ
มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง จากเรื่องที่ได้กั ๆ อยากรู้อยากจะศึกษาคนควา และคิดทดลองเอง
ความสำเร็จของงาน จึงเป็นของเด็กร้อยเปอร์เซ็นต์ จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นการเรียนรู้ที่เน้นเด็ก
เป็นสำคัญ หรือเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง แต่นั่นแหละกว่าครูจะสอนได้ดังที่เขียนมาให้เห็น
เป็นตัวอย่างนั้น **ครูจะต้องใช้กลยุทธ์ กลวิธีสอนที่หลากหลาย** จึงจะสร้างเด็กให้เกิดความมั่นใจ
ในตนเอง กล้าคิดกล้าทำกล้าตัดสินใจ แท้จริงแล้วมันเป็น **เล่ห์เหลี่ยมหนึ่ง** ของการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนของครูนั่นเอง

จากกระบี่มือรองสู่จ้าวยุทธจักร

ผมกล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าคนเป็นครูมืออาชีพจะต้องลงลึกเรื่องราวแห่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน **ฝึกปรือ** ฝีมือจนเชี่ยวชาญ พบเหตุการณ์ได้ในห้องเรียนก็สามารถพลิกพีรวินัยยุทธ์ ผุดพรายกลเม็ดมาแก้ปัญหาได้ทันท่วงทีเสมือนหนึ่งกระบี่อยู่ที่ใจ การที่จะเป็นผู้นำเหล่าแห่งยุทธจักรการศึกษาวิชาการสอนในห้องเรียนอย่างแท้จริงได้นั้นจำเป็นที่จะต้องเริ่มต้นมาจากการ

ฝึกหัด

ฝึกฝน

ฝึกปรน

ฝึกปรือ

ยอดฝีมือผู้เก่งกล้าชั้นสุดท้ายนั้นคือครูมืออาชีพ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาก็ได้ตั้งเกณฑ์มาตรฐานประเมินคุณภาพของครู (NTQ) ไว้ 5 ระดับ คือ

ระดับ 1 ครูปฏิบัติการ

ระดับ 2 ครูชำนาญการ

ระดับ 3 ครูเชี่ยวชาญ

ระดับ 4 ครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ระดับ 5 ครูเกียรติคุณ

ทุกตัวอย่างที่พัฒนาฝีมือฝึกปรือจนผ่านมาถึงขั้นครูผู้เชี่ยวชาญพิเศษได้นั้นจะต้องผ่านขั้นการ ฝึกฝน ฝึกปรน และฝึกปรือจนเรื่องลือชื่อไปทั่วทุกทิศ สิ่งสมบารมีทางวิชาการไว้มากมาย สุดท้ายก็จะได้รับการยกย่องให้เป็นเจ้ายุทธจักรแห่งการศึกษาได้รับสมญานามว่า ครูเกียรติคุณ

ถามว่าแล้วจะทำได้อย่างไร

คุรุสภาได้กำหนดแนวทางการประเมินคุณภาพของครู เพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการประเมินตนเอง โดยจัดทำเป็น ระดับคุณภาพ (NTQ : National Teacher Qualification) ซึ่งมีสาระสำคัญที่กล่าวถึงวิธีการปฏิบัติงานและวิธีการปฏิบัติตนพอที่จะสรุปได้ดังนี้

ระดับ 1 ครูปฏิบัติการ

เป็นครูประเภท
ไม่ใช่ไม่ทำ
สอนให้ท่องจำ
นำไปตอบข้อสอบ

ทำงาน โดยการคอยรับคำสั่งจากผู้อื่น มุ่งมั่นที่จะทำตามแบบแผนนั้นให้สมบูรณ์ โดยคำนึงถึงเป้าหมายปลายทางเป็นลำดับรอง

การสอน มุ่งเน้นเนื้อหาบอกความรู้แก่เด็ก ยึดครูเป็นสำคัญเน้นความรู้ ความจำสอนตามแผนที่กำหนด ผลงานเด็กเหมือนกันทั้งชั้นเรียนเพราะครูใช้ให้ทำ

เป้าหมายของการทำงาน เพื่อตนเอง และรายงานผลเป็นภาพรวมทั้งชั้น เน้นการทำงานเพื่อตนเองเป็นสำคัญ มากกว่าผู้เรียน

ระดับ 2 ครูชำนาญการ

ไม่ใช่ก็ทำได้
แต่ยังสอนให้ท่องจำ
แผนการสอนคิดทำ
แต่ยังย่ำอยู่ที่เดิม

ทำงาน อย่างมีกระบวนการพัฒนาไปสู่ความสามารถในการคิดเอง ทำเอง ตัดสินใจได้เอง กำหนดเป้าหมายไปสู่ผู้เรียน แต่ยังไม่มีการขั้นตอนการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายนั้นอย่างชัดเจน

การสอน ยังเน้นความรู้ความเข้าใจ แต่มีตัวอย่างมากขึ้น ดัดแปลงแผนการสอนและทำสื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ มีอุปกรณ์มากขึ้น ผลงานผู้เรียนยังคงเป็นเรื่องเดียวกันทั้งชั้นแต่มีรายละเอียดต่างกัน รายงานผลเป็นกลุ่ม

เน้นการทำงานเพื่อตนเองและผู้เรียนเท่า ๆ กัน

ระดับ 3 ครูผู้เชี่ยวชาญ

เป็นครูชอบทำชอบคิด
ชอบยุติษย์ให้สร้างสรรค์
เน้นเด็กเป็นสำคัญ
แบ่งปันความรู้สู่ข่ายเครือข่าย

ปฏิบัติกร อย่างมีความหมาย ทำงานเป็นระบบสร้างสรรค์ คิดตัดสินใจเองเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอน เน้นกระบวนการคิด ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงเป็นส่วนใหญ่ครูใช้คำถามมากขึ้นมีแผนการสอนที่พัฒนาขึ้นเอง ทำเองได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล ใช้สื่อเน้นกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น คำตอบของผู้เรียนหลากหลาย เกิดจากการแสวงหา สรุปความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนตามเป้าหมายของครู กล้าคิดกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

ทำงานเพื่อผู้อื่นอย่างสมดุลทั่วถึง และเสมอภาค

ระดับ 4 ครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ชอบสร้างความสงสัย
ให้เด็กได้ติดตาม
เด็กสร้างเรื่องราวเรียนรู้
ตามที่ตนสนใจ
ใคร่รู้เอง

ทำงานโดยคำนึงถึงผู้อื่นแต่ยังไม่สามารถสร้างความเป็นเอกภาพใน
ทุก ๆ ส่วนทุกองค์ประกอบนั้นได้ การสอนมุ่งเน้นการพัฒนา
จริง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนกิจกรรมและสื่อ
สอดคล้องสัมพันธ์กัน ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล
ผลงานนักเรียนแตกต่างหลากหลายตามกระบวนการเรียนการสอน
ที่เลือก

ทำงานเพื่อพัฒนาวิชาชีพและสังคม

ระดับ 5 ครูเกียรตินิยม

กระบืออยู่ที่ใจ
ทำเรื่องยากให้เล่นเป็นสุข
ผู้ร่วมทำงานสนุก
ทุกกลมหายใจอุทิศให้ชายเคเรือ

เป็นผู้ปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานของผลพัฒนาทางบวกอย่าง
เท่าเทียมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ก่อเกิดเอกภาพของงาน
และบุคคลโดยส่วนรวม

การสอนมุ่งเน้นการค้นหาค้นสร้างความรู้ร่วมกับผู้เรียน ผู้เรียน
วางแผนการเรียนและกำหนดหลักสูตรของห้องเรียนเกือบ
ทั้งหมด ร่วมประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและการสอน
ของครู ใช้สื่อหลากหลายตอบสนองความต้องการของ
ผู้เรียนแต่ละคน ผลงานของผู้เรียนหลากหลายตามความ
สนใจของผู้เรียนและความถนัดที่แท้จริง เป็นผู้สร้างผู้นำ
ให้ผู้เรียน และเพื่อนครูเป็นผู้นำคิดเอง พัฒนาเอง

ทำงานเพื่อส่วนรวม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพอย่างถาวรมีเกียรติภูมิเป็น
ตัวอย่างได้ทั้งด้านวิชาชีพและชีวิตส่วนบุคคล

เป็นไงครับ ระดับขั้นตอนของการพัฒนาฝีมือครูมืออาชีพยากไหมทำได้ไหมและเราจะเริ่ม
ทำเมื่อไร

นี่คือ คำถามที่เราผู้เป็นครู จะต้องค้นคว้าหาคำมาตอบ ทดสอบตนเองให้เป็นคำ
ตอบด้วยตนเอง จึงจะสามารถตอบคำถามได้อย่างยืดหยุ่นมีเหตุผล สาระการเรียนรู้ให้ผู้อื่นฟัง
ได้อย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน นั่นคือจากเดิมเป็นเพียงแค่ครูผู้จำคำเขาบอกพัฒนาสู่ครูผู้รู้แจ้งแทงตลอด
ในเรื่องราวแห่งงานการสอน เป็นเจ้ายุทธจักรที่ใคร ๆ ก็รู้จักและพึงพอใจในฝีมือ หรือจะพูดว่า จาก
กระบี่มือรองมาสู่จิ้งมัยยุทธ์ผู้ยิ่งใหญ่ นั่นเอง เราอยากเห็นครูมืออาชีพอย่างนี้มีมากๆ ในแผ่นดิน

ถ้าเราจะถามต่อไปอีกว่า แล้วเราจะยกระดับคุณภาพของตนเองจากระดับ 1 สู่ ระดับ 2 3 หรือ 4 และ 5 ได้อย่างไร เราลองสังเกตตัวบ่งชี้ที่สำคัญ ๆ ของการจัดระดับคุณภาพครูที่คุรุสภาวางไว้จะเห็นได้ชัดเจนดังนี้

- 1) หยุดสอนแบบให้เด็กท่องจำนำไปตอบข้อสอบ
- 2) หยุดเตรียมแผนการสอนแบบกิจกรรมเดียวไปสอนเด็กทั้งชั้นเรียน
- 3) หยุดสอนแบบเน้นความรู้ ความจำแต่ทำไม่ได้
- 4) หยุดหวังผลคำตอบเพียงคำตอบเดียวตามที่ครูกำหนดไว้ ใครตอบผิดไปจากที่ครูกำหนดถือว่าผิด

5) ครูทุกคนหยุดแย่งกันสอน แย่งกันให้การบ้าน แย่งกันกำหนดให้เด็กทำผลงานส่งตนเพื่อเก็บเข้าสู่แฟ้มผลงาน

6) หยุดคิดว่าสอนเสร็จแล้วถือว่าเสร็จพันธกิจแห่งการสอน

7) หยุดคิดว่าคำตอบมีค่าสูงกว่าวิธีการได้มาซึ่งคำตอบ

เรื่องราวที่กล่าวถึงพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผ่านมาทั้งหมดนั้นถ้าไม่หยุดกระทำอย่างนั้นก็จะไม่ได้เพียง กระป๋องมีรองที่ต้องฝึกหัดแล้วฝึกหัดอีกแต่ไม่สามารถจะพัฒนาตนเองได้ ครูประเภทนี้มักจะมีคำพูดติดปากอยู่เสมอว่า

“ฉันรู้ดีแหละ เพราะฉันสอนมาตั้งสิบปีแล้วจำทุกอย่างที่สอนได้ไม่ต้องเตรียมการสอนก็ได้”

“ฉันสอนมาจนเบื่อแล้ว จะเอาอะไรกับฉันนักหนา”

เวลาสอนก็ถือหนังสือเล่มเดียวเข้าไปในห้อง ให้เด็กเปิดแบบฝึกหัดอธิบายวิธีทำแล้วกำหนดงานให้ทำเหมือนกันทั้งชั้น โดยไม่สนใจเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล

ครูแบบนี้สอนนานก็ปีก็ยังติดระดับชั้นฝึกหัดสอน เพราะไร้เล่ห์เหลี่ยมเชิงสอน จัดอยู่ใน

ระดับ 1 ครูปฏิบัติการทำงานนั่นเอง

เราผู้เป็นครูจะต้องฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ สรรพวิธีสอนหลากหลายต้องศึกษาเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา วิธีการใหม่ ๆ ในงานสอนต้องนำมาฝึกฝนครั้งแล้วครั้งเล่าจนเชี่ยวชาญ เพียงเห็นพฤติกรรมเด็กคนหนึ่งคนใดก็อาศัยความเชี่ยวชาญ ประสานใจใช้สื่อฝึกฝนมาอย่างต่อเนื่อง เราใจให้เด็กใฝ่รู้ใฝ่เรียน ใฝ่เขียน ใฝ่อ่าน คิดสร้างผลงานด้วยตัวของเด็กเองได้ครูประเภทนี้เท่าที่พบเห็นกันมามากจะพูดถามว่า

“พี่มีหนังสือดี ๆ ผลงานใหม่ ๆ มาให้น้องศึกษาเรียนรู้บ้างไหม”

“พี่มีอะไรดี ๆ มาเติมเต็มให้น้องอีกบ้าง”

“พี่ครับเด็กบางคนมีปัญหาอย่างนี้ ผมใช้วิธีนี้แก้ไขพอใช้ได้ไหมพี่”

ครูประเภทนี้จัดไว้ในระดับ 3 ครูผู้เชี่ยวชาญผู้ที่เปรียบเสมือนทะเลไม่มีมน้ำวิชาการ มีความสามารถที่ปรากฏเห็นเด่นชัด คือ

1) คิดสร้างงานได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องมีใครใช้แต่ใช้ตัวเองให้ทำงานได้
 2) คิดแผนการสอนด้วยตนเอง พัฒนารูปแบบแผนการสอนกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อผสมหลากหลายเพื่อจะได้สนองปัญญาเด็กเป็นรายบุคคล

3) กิจกรรมการเรียนการสอนจะกำหนดเป็นกลาง ๆ นักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถเติมกิจกรรมที่ตนสนใจใคร่เรียนรู้เข้าไปได้ตลอดเวลา โดยมีครูคอยกำกับดูแลอยู่ห่าง ๆ

4) สอนโดยแบ่งระดับปัญญาเด็ก ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลบางครั้งก็แยกกลุ่มสอนต่างหากเพื่อให้เกิดความแน่นในการเรียนรู้ บ่อยครั้งที่คละกลุ่มเก่ง-กลาง-อ่อน เพื่อเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดซึ่งกันและกัน

5) สอนเน้นวิธีการเรียนรู้ วิธีเรียนรู้ (Learning how to learn) ไม่เน้นเนื้อหา แต่จะสร้างเรื่องหรือสถานการณ์ให้เด็ก ๆ ไปหาเนื้อ มาร่วมกันวิเคราะห์ อภิปราย สรุปได้เป็นเนื้อหาสาระการเรียนรู้ควมค่วิธีการเรียนรู้

6) จะใช้คำถามถามกระตุ้นเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้เรียนเดินเข้าไปสู่รู้เรียนของตนได้ชัดเจนขึ้น คำตอบตอบได้หลาย ๆ คำตอบ ไม่มีถูกผิดแต่พิจารณาร่วมกัน โดยดูที่เหตุและผลที่นักเรียนคนหามาตอบ

ถามในเชิงคิดวิเคราะห์ วิจาร์ณ จำแนก เชื่อมโยง คิดวิธีการใหม่ๆ แก้ปัญหาคิดเหตุการณ์ล่วงหน้า คิดอย่างมีโยนิโสมนสิการ คิดสร้างสรรค์

7) สนใจวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าคำตอบ ผิดหรือถูก

8) สร้างแผนการสอนพันแผน เพื่อไว้สนองปัญญาผู้เรียนได้ทุกรูปแบบ พริ้วไหวไปตามความต้องการของผู้เรียน เพราะเน้นเด็กเป็นสำคัญหรือเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง

9) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดงานเอง หาแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง ตั้งเกณฑ์ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

10) ครูจะพยายามทำตนเป็นคนโง่ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กฉลาดสามารถแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง ไม่คิดที่จะพังกู เพราะพังกูตนเองได้เราจะเห็นห้องเรียนของครูผู้เชี่ยวชาญจะมีแต่เสียงเด็ก ๆ ถามตอบ ร่วมคิดร่วมอภิปรายร่วมทหายปัญหาศึกษาหาคำตอบ โดยการสรุปผลงานเอง ห้องเรียนอย่างนี้ครูจะนั่งเงียบ พุดน้อย คอยบันทึกลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน(Way of Learning) เป็นระยะ และเป็นรายบุคคล เพื่อนำผลมาวิเคราะห์พัฒนาลีลาการสอนของตน (Way of Teaching) ต่อไป เมื่อสอนเสร็จระยะหนึ่ง ๆ มักจะตั้งคำถามเด็ก ๆ ว่า

- ได้เรียนรู้อะไรบ้าง
- ได้เรียนรู้อย่างไรบ้าง (วิธีใด)

- วิธีการที่เรียนรู้ที่เคยใช้เรียนรู้เรื่องใดมาบ้างแล้ว
- วิธีการเรียนรู้ที่คิดว่าสามารถนำไปใช้เรียนรู้เรื่องใดในครั้งต่อไปได้

แล้วจะนำผลการเรียนรู้และข้อคำตอบเหล่านั้นมาหาวิธีสร้างบทเรียนใหม่ต่อไป
ห้องเรียนของครูกลุ่มนี้จะเต็มไปด้วยผลงานที่เกิดจากฝีมือเด็ก เด็กเป็นผู้วางแผนคิดระดับ
ตกแต่งห้องตามที่ตนต้องการ ครูมีหน้าที่บริการสิ่งที่เด็กขาดแคลนเท่านั้นเอง สุดท้ายครูจะไม่บ่นว่า
“วันนี้เหนื่อย สอนจนเสียงแหบเสียงแห้ง”

ครูจะยิ้มด้วยความสุขเพราะปลื้มในความสำเร็จของศิษย์ ครูมีอาชีพระดับ 4 ครูผู้เชี่ยวชาญ
พิเศษ เปรียบเสมือน**จอมยุทธผู้ขมังเวทย์** ท่องไปในยุทธจักรการศึกษา ด้วยความมั่นใจในฝีมือ
กระบี่อยู่ในหัวใจตนเองใครใครลองภูมิ ลอง ใครใครรู้ งาม จะตอบขยายความให้แจ่มชัด **ทำของ
ยากให้เห็นได้ง่าย ขยายความยกตัวอย่างให้เห็นได้เด่นชัด** เพราะรู้แจ้งแทงตลอด เนื้อหากระบวน
ความ ท่องไปในยุทธจักรด้วยหลักการเดียว“ขอให้เพื่อนครูได้พัฒนาตน เพื่อไปพัฒนาเด็ก แล้ว
เด็กจะกลับมาพัฒนาเพื่อนครู” รู้ว่าทุกอย่างจะวนเวียนอยู่อย่างนี้ เป็นวงล้อแห่งการพัฒนา
ปัญญา จะสอนคนให้คิดจะสอนศิษย์ให้ตั้งคำถามถามตนเอง ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

การจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งแต่ละตอนครูจะเป็นเพียงผู้ย่นดูเด็กกระทำ เป็นผู้นำผล
แห่งความสำเร็จของเด็ก ๆ ไปเผยแพร่เพิ่มกำลังใจให้ผู้เรียนได้รู้วางแผนของตนเด่นดีเพียงใด และ
กิจกรรมการเรียนรู้เนื้อหาวิชาการผู้เรียนจะร่วมกำหนดรวมวางแผนเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนของ
ตนให้เกิดมรรคผลเชิงพัฒนา **ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในการเรียนรู้ คือชีวิตจริงของผู้เรียน** เพราะผู้
เรียนจะหยิบยกปัญหาความจริง สิ่งที่ตนประสบอยู่มาเรียนรู้เพื่อรู้และนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต
ประจำวันของตนเองได้

หน้าที่ของครูผู้เชี่ยวชาญเพียงแต่ชำเลืองตาค้นหาพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ที่เสี่ยงต่อการไม่เรี
นรู้ของผู้เรียน เพื่อนำมาพิจารณาวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนแล้วพัฒนาให้สนองปัญญาเด็กเป็นราย
บุคคลต่อไป เพราะฉะนั้น ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจะ**รายงานเป็นรายบุคคล ในรูปแบบ
เชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ** และอาศัยผลงานอิสระที่เด็กแต่ละคนสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือวัด
ผลการพัฒนาของเด็กเป็นรายบุคคลและรายวันมากกว่าออกข้อสอบวัดผลเป็นรายภาค แต่จะประ
เมินการเรียนรู้ แบบเกาะติดสถานการณ์ **บันทึกทุกระยะ สถานการณ์ที่เด็กคนหนึ่งคนใดเบี่ยงเบน
พฤติกรรมไปในทางที่เสี่ยงต่อการเรียนไม่รู้เรื่อง** สนับสนุนให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพที่ตนมีอยู่มา
สู่ผลงานที่ตนทำได้ ทำให้ดีที่สุดถือว่างานแต่ละชิ้นคือ Line ของผู้เรียนแต่ละคน และงานแต่ละคน
เจ้าของผลงานจะเป็นผู้คิดเอง ทำเองสำเร็จแล้วเจ้าของผลงานก็ต้องภูมิใจในตัวเอง

ชีวิตของครูผู้เชี่ยวชาญนี้จะอยู่กับการช่วยเหลือเกื้อกูลยกระดับเพื่อนครูไปสู่พัฒนาที่สูงขึ้น ยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงขึ้น โดยไม่สนใจต่อผลประโยชน์แห่งตนแต่ยกผลประโยชน์ให้ส่วนรวม อยู่เพื่อพัฒนาสังคมตนเองจะเจ็บช้ำบ้างก็มีคำมาปลอบใจไว้เสมอว่า

จากพฤติกรรมที่สังเกตเห็นครูผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ห้องไปจังหวัดใดจะสนใจแหล่งเรียนรู้ เช่น ร้านจำหน่ายหนังสือมากกว่าแหล่งบันเทิงเรีงมย์ใจ ด้านเมรัยและพ่อนรำ สนใจภูมิปัญญาท้องถิ่น มากกว่าคาราโอเกะ หรือร้านอาหารหรูหรา สนใจเครือข่ายมากกว่านักร้อง หมอนวด และทุกยามว่างเว้นการทำงานจะอ่านและเขียนอยู่ทุกเวลา เพราะเป็นนักบันทึกผู้ยิ่งยง และชอบเปิดเวทีเสวนาวิชาการให้กับเพื่อนพ้องผู้รวมอุดมการณ์ ถือว่าเป็นการประเทืองปัญญา

จากครูผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ซึ่งอยู่ในระดับ 4 ฝึกปรีอวิทยายุทธ จนไร้กระบวนการทำ ตำราทุกเล่มที่เรียนผ่านมาหลอมรวมเป็นหนึ่งเล่มแล้ว ละลายหายไปอย่างไรตำรา ทุกอย่างอยู่ที่ใจ เป็นเจ้าจอมยุทธผู้ยิ่งใหญ่ สถิตอยู่ในหัวใจครู เรียกว่า **ครูเกียรติคุณ** ซึ่งจัดอยู่ในระดับ 5 ครูเกียรติคุณเหล่านี้มักจะมองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างที่แวดล้อมอยู่รอบกายเป็นหนึ่งเดียว ไม่มองแบบแยกส่วน เพราะถือว่า สรรพสิ่งทั้งหลายก่อกายมาด้วยธรรมชาติ จึงมีที่มาและที่ไปจากแหล่งเดียวกัน เกิดมาอย่างไร มักจะไปอย่างนั้น ขึ้นอยู่กับเหตุและปัจจัยที่บรรจบกันเป็นสิ่งนั้น ๆ

การปฏิบัติงานจะสานสัมพันธ์ทุกผู้ทุกนามให้รวมด้วยช่วยกันสร้างความสำเร็จของงานพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ และนำข้อมูลจากพื้นฐานการพัฒนาทางบวกมาสร้างเอกภาพของงาน ทุกคนรวมงานกันด้วยความสุข

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นหาวิชาการมาเรียนรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ถามตนเอง ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เป็นคนชอบสงสัย สงสัยแม้แต่คำตอบของตนเอง “ยังมีคำตอบอื่นอีกไหมที่จะตอบคำถามนี้ได้” แล้วก็เสาะแสวงหาคำตอบต่อไปและต่อไปไม่สิ้นสุด สร้างศิษย์ให้กระตือรือร้นในการใฝ่เรียนใฝ่รู้ ชอบสร้างคำถามมาค้นหาคำตอบอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นบทเรียนหรือ**แผนการเรียน** คือเรื่องราวที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างขึ้นมากกว่าครูผู้สอนสร้าง การประเมินผลการเรียนรู้ เกณฑ์การตัดสิน ผู้เรียนจะร่วมกันกำหนดขึ้นมาทุกเรื่อง ถ้าครูสอนไม่เข้าใจก็กล้าที่จะบอกครูอย่างตรงไปตรงมาว่า “ไม่เข้าใจ” กล้าที่จะตั้งเกณฑ์ประเมินผลการสอนของครู เพราะครูเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระแต่มีวินัยในตนเอง เป็นวินัยที่ตนเองสร้างขึ้นไม่ใช่ครูเป็นผู้บังคับ

ภูมิใจต่อความสำเร็จของผู้เรียนที่คิดสร้างผลงานขึ้นมาเองอย่างหลากหลาย ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ใครถนัดอย่างไรจะสร้าง Line ของตนให้ประจักษ์ชัดในด้านนั้น ๆ เป็นผู้สร้างคนให้เป็นผู้นำคนนำด้านความคิด และทำงานทุกอย่างเพื่อมนุษยชาติ หาใช้เพื่อตนเองไม่อุทิศชีวิตตนเพื่อผลการพัฒนาวิชาชีพ **นี่คือครูที่สังคมส่วนใหญ่ไม่หาอยู่ทุกขณะ**

เจ้ายุทธจักรมักจะเน้นเด็กเป็นสำคัญ

ในยุทธภพแห่งงานการศึกษาที่ผ่านมา เจ้ายุทธจักรมากมายหลายท่าน อาทิ เช่น ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ คุณหญิงเบญจา แสงมลิ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัตดร.กมล สูดประเสริฐ ดร. รุ่ง แก้วแดง ดร. กษมา วรวรธ ญ อยุธยา อาจารย์รัชณี ศรีไพรวรรณ เวลาพูดหรือเขียนบทความ ต่างจะเน้นเด็กเป็นสำคัญ จะพยายามพูดและเขียน โนม้เนาให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ล้างภาพครูผู้เป็น ศูนย์กลางของเด็กออกไปจากยุทธจักรการศึกษา

ถามว่าแล้วเราจะจัดการศึกษาอย่างไร จึงจะเรียกว่าเน้นเด็กเป็นสำคัญหรือเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ดร. กษมา วรวรธ ญ อยุธยา พูดถึงความหมายของคำว่า เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง คือ “เริ่มต้นที่เด็ก “มัน”ไม่ใช่ครูมัน คือศึกษานิตศกมัน หรือผู้บริหารมัน” นั่นคือต้องเริ่มที่ความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียนเป็นหลัก หรือจะพูดว่า **สอนในสิ่งที่เด็กอยากรู้ ไม่ใช่สอนในสิ่งที่ครูอยากสอน จัดกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง** ให้เด็กได้เรียนรู้ รองศาสตราจารย์ ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่ กล่าวว่าการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมายและตรงกับความสนใจของผู้เรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง

การเรียนรู้เรื่องใดก็ตาม ถ้าเกิดขึ้นจากการอยากรู้ของผู้เรียนนั้นย่อมจะมีความหมายสำหรับผู้เรียนและผู้เรียนจะต้องชวนชวนหาคำตอบให้หายจากการสงสัยให้จงได้ นั่นคือครูผู้สอนจะต้องเป็นนักจัดการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาวิธีการเรียนรู้ เพื่อเป้าหมายให้เป็นบุคคลผู้สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้

ครูจะต้องเป็นนักสร้างสถานการณ์ และสถานการณ์ที่ครูสร้างขึ้นมานั้นจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนคือเด็ก ๆ นั่นคือ **ครูจะต้องวิเคราะห์ลีลาการเรียนของเด็กแต่ละกลุ่มหรือแต่ละคนก่อนว่า มีลีลาการเรียนอย่างไร** แล้วมาสร้างสถานการณ์ให้สอดคล้องกับลีลาการเรียน และเรื่องราวที่เด็กสนใจ

ความจริงของชีวิต คือ เรื่องราวที่ชีวิตน้อย ๆ ใครรู้ใครเรียน เราจะสังเกตได้ว่า แม้แต่เด็กเล็ก ๆ ชอบที่จะตั้งคำถามว่า “ทำไมน้องจึงพูดไม่ได้ยะ” “ทำไมปลาหมึกไม่เดินมาหาหนูคะ” นี่คืือ เรื่องราวที่ยิ่งใหญ่ของเด็กน้อยที่คอยหาวิธีการค้นหาคำตอบ พอหนูน้อยเติบโตใหญ่ขึ้นมา ก็จะสนใจใคร่รู้เรื่องราวรอบ ๆ ตัวของตนเอง เช่น “ทำไม ที่คอของฉันทมีกระดูกเล็ก ๆ งอกยื่นออกมาพร้อมกับเสียงของฉันทแปร่ง ๆ ซอบกล” เรื่องราวเหล่านี้มีพร้อมให้ครูศึกษาเพื่อนำจัดเป็นกิจกรรม ทำหายการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เด็ก ๆ เรียนรู้เรื่องของตนเอง เรื่องที่ตนเองอยากรู้อยากเรียน คือ

เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ ซึ่งไม่ต้องมานั่งท่องจำตำราเหมือนก่อนเพราะก่อนนี้ เราเอาวิชาเป็นตัวตั้ง
ศ.นพ. ประเวศ วะสี พูดไว้ว่า “...ต้องปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยเปลี่ยนจากการเอาวิชาเป็น
 ตัวตั้ง มาเป็นเอาคนและสถานการณ์จริงเป็นตัวตั้ง ...”

การเอาวิชาเป็นตัวตั้งนั้นจะต้องสอนแบบท่องจำเพื่อนำไปตอบคำถามที่ถามความรู้ความจำ วิชา
 การปัจจุบันมันผันเปลี่ยนเวียนไกลไปรวดเร็วมากจนเราไม่สามารถจะจดจำได้ทั้งหมดและหลาย
 สิ่งหลายอย่างยิ่งนานวันเข้าก็ยิ่งเปลี่ยนแปลงจนไม่รู้ว่ของไหนแท้ของไหนเทียม เช่น ดอนเจดีย์
 อยู่ที่เมืองสุพรรณบุรี หรืออยู่ที่เมืองกาญจนบุรีกันแน่ ที่แน่กว่านั้นคือถ้ารู้ว่าอยู่ที่ไหนแล้วจะเกิดอะไร
 ขึ้นกับชีวิตของผู้เรียน นี่คือข้อควรคิดสำหรับครู

- จะเอาอะไรมาสอนเด็ก
- จะสอนไปทำไม
- สอนแล้วเด็กจะได้อะไร แค่ไหน อย่างไร
- สิ่งที่ครูนำมาสอนนั้นเด็กจะสามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตจริงได้อย่างไรมีประโยชน์มาก
 น้อยเพียงใด

นี่คือข้อควรคิดที่ครูกับศิษย์จะต้องร่วมกันพิจารณาหาเรื่องมาเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิถีชีวิตของ
 ศิษย์ให้ดีขึ้น นั่นคือ **กิจกรรม** ที่นำมาจัดให้เกิดการเรียนรู้ ครูจะต้องสรรหากิจกรรมที่มีความหมาย
 ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน **กิจกรรมที่นำเสนอจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามเรื่องราวที่จะให้เกิดการเรียนรู้**
 เพราะกิจกรรมหนึ่งๆ จะสามารถเรียนรู้เรื่องราวหนึ่งๆ เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมหนึ่งๆ แล้วเด็กๆ น่าจะ
 ทบทวนว่า

- ได้เรียนรู้อะไร
- ได้เรียนรู้อย่างไร
- มีอะไรเป็นจุดเด่นบ้าง
- มีอะไรที่น่าจะนำไปเชื่อมโยงกับเรื่องราวที่เรียนรู้ผ่านมา
- มีเหตุผลใดที่เรื่องราวเหล่านั้นมาสัมพันธ์กับเรื่องราวที่เรียนรู้ใหม่ครั้งนี้

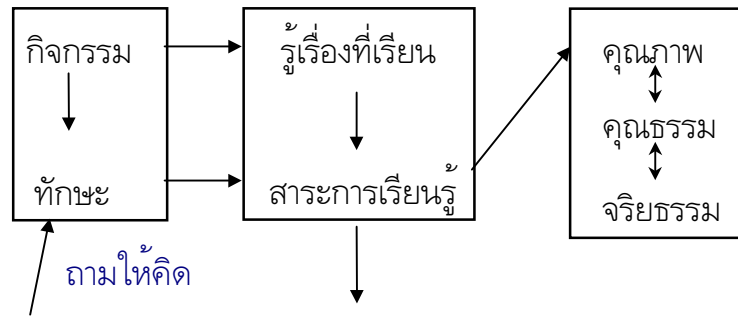
กิจกรรมทุกกิจกรรมจะก่อให้เกิดการเรียนรู้เรื่องราวหนึ่ง ๆ ตามจุดหมายที่วางไว้ ถ้านักเรียน
 ได้ปฏิบัติกิจกรรมบ่อย ๆ ก็จะเป็น **ทักษะทักษะ** ที่เกิดขึ้นกับตัวเด็กนั้นจะก่อให้เกิด **สาระการ
 เรียนรู้** ที่ผ่านมาจากการจัดกิจกรรมบ่อย ๆ สาระการเรียนรู้ที่เกิดจาก **มโนทัศน์ (Concept)**
 ที่สั่งสมกันไว้ครั้งแล้วครั้งเล่า

การจัดการศึกษาในยุคใหม่ผู้จัดการศึกษาจะต้องปรับ**กระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm)** **รศ.
 ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่** กล่าวถึงกระบวนทัศน์ใหม่ว่า **เป็นการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อเสริม**

สร้างพลังความสามารถที่มีอยู่ในตัวของผู้เรียนให้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพและนำศักยภาพนี้ มาพัฒนาตน ชุมชน สังคม ได้เหมาะสมกับความสามารถแห่งตนศักยภาพจะได้รับการกระตุ้นและพัฒนาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง (**Authenticity Learning**) การประเมินผลตามสภาพจริง

การที่จะเสริมสร้างพลังการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพนั้น ครูผู้สอนจะต้อง **ปรับเปลี่ยน** บทบาทของตนจากเดิมเป็นผู้บอกความรู้มาสู่ผู้เอื้ออำนวยกระบวนการเรียนรู้ (facilitator) เป็นนักจัดการเรียนรู้จัดการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียนเองแล้วผู้เรียนก็จะพัฒนาศักยภาพของตนให้เป็นผู้สามารถ **คิดเป็น ฟังตนเองได้ และรู้จักวิธีการแก้ปัญหา** นี้ คือการเรียนรู้ที่มีพลังและประเทศชาติจะได้ผู้เรียนที่ **ดี เก่ง และมีความสุข**

กิจกรรมที่นำมากระตุ้นให้ผู้เรียน เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ บ่อย ๆ จนเกิดทักษะ ที่สามารถนำมาใช้ เรียนรู้เรื่องราวต่อไปได้ เรียกว่า **รู้วิธีการเรียนรู้เพื่อหาความรู้ต่อไป (Learning how to Learn)** นั้น สร้างคนให้มี**คุณภาพ** คือ เกิดภาพของคุณ (คนนั้น) ปรากฏให้เห็นว่า พัฒนาไปในทิศทางที่ดี คนที่มีคุณภาพที่รัฐต้องการ คือ **คนที่มีความรู้และมีความคิด** คนที่มีความรู้มีความคิด มีปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ก้าวสู่ความเป็น**คนดี คนเก่ง มีความสุข**นั้นจะต้องมี**คุณธรรม** คือคุณคนนั้นจะต้องมีธรรมะหรือธรรมะจะต้องมีในตัวของคุณ และคุณจะต้องปฏิบัติธรรมะนั้นอย่างสม่ำเสมอเรียกว่าเป็นผู้มี**จริยธรรม** และการที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่เรียนใฝ่รู้อยู่เสมอ นั้นต้องเริ่มจาก **การตั้งคำถาม** ครูจะต้องคอยถามเด็ก ๆ อยู่บ่อย ๆ ให้เด็กค้นหาคำตอบจากคำถามที่ท้าทายของครูผู้สอนถามไป ๆ ไม่นานเด็ก ๆ ก็จะสามารถ**ถามตนเองได้** เพราะทักษะการค้นหาความรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงผู้เรียนให้เป็นคนใฝ่เรียนใฝ่รู้อยู่เสมอ สามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

- คิดวิเคราะห์ วิचारณ์
- คิดจำแนก
- คิดเชื่อมโยง
- คิดวิธีการแก้ปัญหา
- คิดคาดการณ์ล่วงหน้า
- คิดสร้างสรรค์
- คิดอย่างมีโยนิโสมนสิการ
- สาระการเรียนรู้ นำสู่ผลงานที่ผู้เรียนสามารถผลิตเป็นชิ้นงานของตนเองได้อย่างอิสระ เก็บเป็น Port Folio ได้

ถ้าครูสอนให้เด็กคิดโดยนำสภาพชีวิตจริงเป็นตัวตั้งทุกครั้ง เด็กจะสามารถคิดวิเคราะห์ วิचारณ์ เชื่อมโยงปัญหาเข้าสู่ปัจจัยทางสังคมที่เป็นเหตุการณ์เกิดขึ้นจริงจากสิ่งที่เรียนรู้ นำสู่ความรู้ ความเข้าใจชีวิตที่ไม่ต้องท่อง ก็จำ เพราะทำจริง ใช้ได้จริง จากสิ่งที่เรียนรู้จริง ปฏิบัติจริง ทุกสิ่ง ที่เรียนรู้จะส่งผลสู่การพัฒนาทางปัญญา นำสู่การพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งปัจจุบันและอนาคต

การเรียนรู้แบบนี้จะมีพลังเรียกว่าพลังแห่งการเรียนรู้

สอนจากสิ่งที่มีอยู่สู่สิ่งที่จะเกิดขึ้น

“ครูครับ ไส้เดือนถ้าลำตัวขาดสองท่อนมันจะตายไหมครับ” เด็กน้อยถามครูด้วยความสงสัย “ทำไมหรือลูก” ครูถามกลับไปเพื่อต้องการทดสอบความคิดเล็กๆ ของพ่หนูน้อย เพราะครูถือว่า**ที่มาของคำถามมีความสำคัญเท่า ๆ กับคำถาม.**

“ผมเห็นครับครู เมื่อวานผมขุดดินแล้วจอบโดนไส้เดือนขาดสองท่อนเลยครับ”

“เออ ครูก็อยากรู้ว่าไส้เดือนจะตายไหม แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรละลูก”

“ต้องนั่งดูครู” เด็กตอบทันที คำตอบนี้คือตะกอนที่ฝังใจเด็กอยู่

“แล้วทำอย่างไรต่อละ” ครูกระตุ้นเตือนกระบวนการเรียนรู้ที่ฝังอยู่ในบั้งลึกของจิตเด็ก

“จดสิ่งที่เห็นครู” เด็กน้อยคิดขึ้นได้ จึงถามครู

“แล้วทำอย่างไรต่ออีกละ”

“แล้วผมจะนำสิ่งที่ผมจดบันทึกได้จากการเห็นนั้นมาเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังครับครู”

เด็กน้อยตอบตามวิธีการที่เคยเรียนรู้มา

ครูที่ชอบสอนให้เด็ก ๆ ตั้งความสงสัยไม่หาคำตอบ อยู่เสมอนั้นเด็กจะรู้ว่าตนเองจะต้องทำอย่างไรบ้างจึงจะได้คำตอบที่ถูกต้องมากที่สุดและเด็กเหล่านี้จะฝึกฝนตนเองจนเกิดเป็นกระบวนการเรียนรู้ **ศ.นพ.ประเวศ วะสี** ได้กล่าวว่าการบวนการเรียนรู้มี 10 ขั้นตอน ซึ่งพฤติกรรม การกระทำของผู้เรียนนั้นมักจะกระทำต่อเนื่องกันไปเท่าที่เห็นได้ชัดคือ

เด็ก ๆ ชอบจะ**สังเกต** พบเห็นอะไรก็จะนั่งหรือยืนสังเกต เช่นจึงจกสลัดทางให้ตกลงมา ดิ้น กระจกกระดิกอยู่บนพื้นก็จะสังเกตดู แล้วก็ถามเพื่อน ถามผู้ใหญ่ว่า **“ทำไมจึงเป็นอย่าง นั้น”** นี่เป็นธรรมชาติการใฝ่รู้ของเด็ก แต่บ่อยคนที่จะได้รับการฝึกให้รู้จักสังเกตต่อไปว่า อีกกี่วันจึงจกตัวนั้นจึงจะหางอกออกมาใหม่อีก และ**บันทึก**ผลการเฝ้าสังเกตไว้ การบันทึกทุกอย่างที่เห็นจะช่วยให้ผู้เรียน**มีประวัติศาสตร์การเรียนรู้**ของตน ตำราเรียนที่ตนเขียนขึ้นจากการพบเห็นด้วยตนเอง แล้วค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้มากขึ้น จลลาดขึ้น เพราะ**รู้เอง เห็นเอง** และทุกครั้งหรือบ่อยครั้งที่ผู้เรียน บันทึกเสร็จ ถ้ามีโอกาสก็จะนำเรื่องราวที่ค้นพบมา**นำเสนอ** ผลการค้นพบของตนให้เพื่อนคนอื่นรู้การนำเสนอผลงานจะช่วยให้เกิดความ**แน่น** ทางความรู้ขึ้นเพราะได้อธิบายให้เพื่อน ๆ รู้และเห็นตาม นั่นคือต้องใช้ความพยายามอย่างสูงที่จะทำให้เพื่อนผู้ฟังรู้และเข้าใจเช่นที่ตนเองรู้และเข้าใจด้วยการนำเสนอบ่อย ๆ ต้องฝึกฝนทบทวน มองภาพของงานที่นำเสนอให้ลึกซึ้งทำให้ผู้นำเสนอผลงานเกิดการรู้จริงในเรื่องที่ตนเองรู้เห็นมา ค้นพบมา

ขณะที่นำเสนอผลงานนั้น ย่อมจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน จะต้องมีการ**ซักถาม** สิ่งที่ผู้ฟังสงสัย ผู้นำเสนอก็ต้อง**คิดหาเหตุผล**ที่เกิดขึ้นจากการสังเกตศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม**มาตอบ**ผู้ฟังที่ถามขึ้นนั้นให้ได้ ก็จะช่วย**ให้รู้ลึก**เข้าไปอีก การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสฟังเรื่องราวที่มีประโยชน์ต่อชีวิตมาก ๆ ได้ซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันบ่อยๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้มากขึ้น จลลาดขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย

การที่ผู้เรียนสังเกตเห็นอะไร แล้วเกิดความสงสัย ใครรู้ บันทึกผลการติดตามเรียนรู้ไว้นั้น ถ้าครูได้ฝึกให้ผู้เรียนได้ **คาดเดาหรือคาดคะเน**สิ่งที่ตนเองอยากรู้ได้ว่า มันน่าจะเป็นอย่างไร หรือ**ถ้าสิ่งนี้เป็นอย่างนี้ ทำอย่างนี้แล้วผลของมันน่าจะเป็นอย่างนี้ขึ้น** นั่นคือการฝึกให้ผู้เรียนตั้ง **สมมติฐาน** หรือจะใช้วิธีที่ง่ายกว่าก็คือการตั้งคำถามถามตนเองว่า

- สิ่งนี้คืออะไร
- เกิดขึ้นจากอะไร
- อะไรมีประโยชน์สำหรับเรื่องนี้
- ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จประโยชน์อันนี้

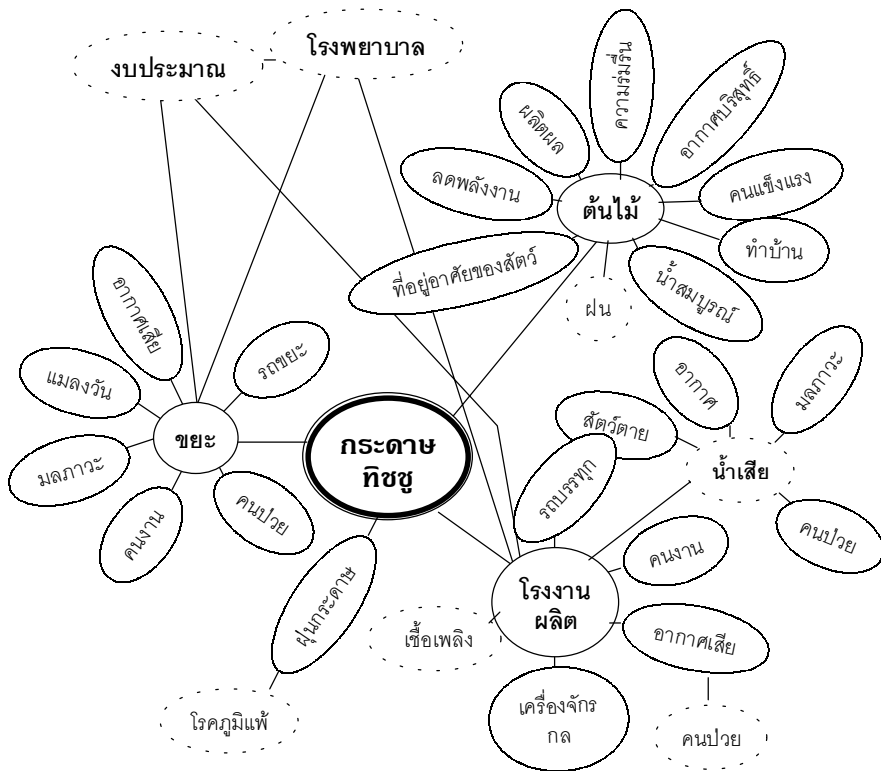
การตั้งคำถาม ถามตนเองเป็น จะช่วยให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบได้อย่างมีเป้าหมาย และสามารถค้นหาคำตอบได้ทั้งเชิงกว้างและลึก

เมื่อบันทึก**สมมติฐาน** หรือ **คำถาม**ที่ตั้งไว้แล้วก็ต้องปฏิบัติ**การค้นหาคำตอบ** เรียกว่า เรียนรู้ปฏิบัติจริง เรื่องนี้สำคัญมาก ถ้าเด็กเกิดความสงสัยแล้วมาถามครู ครูอย่าตอบคำถาม ต้องช่วยผู้เรียนไปค้นหาคำตอบด้วยตนเอง อยากจะกล่าวว่า **ครูต้องทำใจ เพื่อให้เด็กฉลาด** ถ้าครูอดฉลาดตอบคำถามไปทันทีทันใดเด็กก็จะหยุดการใฝ่รู้ต่อไป เพราะวิธีการเรียนรู้แบบครูอดฉลาดนั้นก็ไม่ได้ต่างไปจากการ**บอกให้จงดการทำให้จริง** ครูต้องกระตุ้นให้เด็กไปค้นหาความรู้ด้วยตนเอง พิสูจน์ผลด้วยตนเอง เด็กจะตื่นเต้นกับการเรียนรู้แบบนี้มาก แหล่งที่จะให้คำตอบแก่เด็กนั้นมีมากมายหลายทาง ครูต้องถามต่อว่า “คนอื่นว่าอย่างไรบ้าง” หรือ “แล้วหนังสือเล่มอื่นว่าอย่างไรบ้าง” หรือ “คำตอบจากที่อื่นมีอีกไหม” ลองดูสิว่าต่างกันไหม คำตอบมีแหล่งค้นหามากมายจากปากของผู้เฒ่าผู้แก่ ที่เรียกว่า “มุขปาถะ” จากหนังสือพิมพ์ จากอินเทอร์เน็ต จากเพื่อน ๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ การรู้จักแหล่งค้นความมากมายจะช่วยให้เด็กเกิด**ความรู้ลึกและกว้าง**ได้

การฝึกให้เด็ก ๆ รู้จัก ตั้งคำถามหรือตั้งสมมติฐานแล้วค้นหาคำตอบก็คือ การ**สร้างโครงการ** โครงการต่าง ๆ ที่เด็กทำขึ้นค้นหาคำตอบจนได้คำตอบมาเรียกว่า **การวิจัย** หรือ **งานวิจัยน้อย**ที่เด็กค่อยฝึกค่อยทำจากเรื่องเล็ก ค้นพบคำตอบได้ง่ายไปสู่เรื่องใหญ่ที่ต้องใช้กระบวนการซับซ้อนในการค้นหาคำตอบ จะช่วยให้ผู้เรียน **รู้แจ้งเห็นจริง**ในเรื่องราวที่เรียนรู้เพราะได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยการ**ฝึกหัด ฝึกฝน ฝึกปรน ฝึกปรือ** ถ้าครูเปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ทำ**วิจัย** ในรูปแบบโครงการเล็กๆ บ่อยๆ เด็กๆ จะบ่มเพาะนิสัยการค้นหาคำความรู้อย่างเป็นระบบ นิสัยอย่างนี้จะช่วยให้คนฉลาดและเกิดประโยชน์ต่อบ้านเมืองเพราะคน**รู้จักคิด คิดเป็นและเขียนเป็น** ข้อมูลการค้นพบของเด็กที่**บันทึก**ไว้จะช่วยให้เด็กรุ่นต่อมาได้เรียนรู้เกิดเป็น**ตำราเรียนเขียนด้วยเด็ก**ได้ เด็กๆ จะชอบเพราะตำราเหล่านี้สื่อความเข้าใจกันได้ง่ายเนื่องจากเป็นภาษาเด็กด้วยกันจึงไม่ยากสำหรับเด็ก

นอกจากครูจะฝึกให้เด็ก ๆ รู้จักสร้าง**โครงการ**หรือที่เรียกว่างานวิจัยน้อยจนก้าวสู่**งานวิจัย**แล้ว ครูจะต้องฝึกให้เด็ก**เชื่อมโยง**เรื่องราวต่างๆ ที่ค้นพบได้มาให้เห็นเป็นหนึ่งเดียว เพราะสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้มีความสัมพันธ์กัน การที่ครูฝึกให้เด็กมองทุกสิ่งทุกอย่างให้เชื่อมโยงต่อกันและกันจะช่วยทำให้เด็ก ๆ ได้เห็นความจริงของสิ่งต่าง ๆ ที่ผูกพันกันและรวมทั้งหมดเห็นตัวเองด้วย เช่น การใช้กระดาษทิชชู ถ้ารู้ว่าการใช้กระดาษทิชชูอย่างไม่ระมัดระวังใช้สิ้นเปลืองมาก จะมีผลกระทบต่อนอนเองด้วยสามารถเขียนเป็น **แผนภาพความคิด** ได้ดังนี้

แผนภาพความคิดพิชภัยจากกระดาษทิชชู

จะเห็นได้ว่า **กระดาษทิชชู** แผ่นเล็ก ๆ ที่ดึงมาใช้แล้วทิ้ง แล้วดึงแผ่นใหม่มาใช้อีก จะก่อให้เกิดปัญหาถึงการทำลายต้นไม้ เพื่อมาทำกระดาษส่งผลสู่การใช้ น้ำมันเชื้อเพลิง มลภาวะต่าง ๆ และสุดท้ายคนเจ็บไข้ได้ป่วยถึงตายได้ นั่นคือแม่ตัวเองก็ได้รับผลกระทบจากการใช้กระดาษทิชชู ทั้งทางตรงและทางอ้อม กรณีของกระดาษทิชชูสามารถนำกระบวนการเรียนรู้ไปใช้กับกรณีศึกษาอื่นที่ตนเองากรู้ได้อีก เป็นโครงการเล็ก ๆ ที่ครูน่าจะฝึกเด็ก ๆ ให้เรียนรู้เป็นพื้นฐานสู่โครงการอื่นๆ ที่มีกระบวนการซับซ้อนต่อไป

เมื่อนักเรียน**สืบสาว**เรื่องราวต่าง ๆ ที่อยากเรียนรู้ได้อย่างแท้จริงแล้วต้องให้นำมาเขียนเป็นเรื่องราวเล่าสู่การค้นพบ เป็น**บทเรียนเขียนด้วยเด็ก** หรือ **บันทึกประวัติศาสตร์การเรียนรู้ของเด็ก** ก็ได้ จะช่วยให้เด็กมีความรู้แน่นขึ้น รู้จริงขึ้น บอกเล่าให้คนอื่นฟังได้ อย่างแจ่มแจ้งผู้ที่

ฟัง ฟังแล้วเข้าใจจริง เรียกว่าเด็กผู้นี้มี**ความรู้แท้จริง** เพราะเขาเรียนรู้จากเรื่องที่มีความหมายต่อการเรียนรู้ของเขา **ศ.นพ. ประเวศ วะสี** กล่าวว่า “กระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มจากชีวิตจริง คือประสบการณ์ กิจกรรมการทำงานและนำมาเข้ากระบวนการที่ระดับปัญญา ปัญญาไปสู่จริยธรรม”

โรงเรียนคือแหล่งเรียนรู้

เราต้องตั้งกระบวนทัศน์ใหม่ **มองโรงเรียนให้เห็นเป็นโรงเรียน** ไม่ใช่โรงสอน หนังสือ หนังสือเป็นเพียงสื่อหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นในโรงเรียนต้องมีสื่อหลากหลายที่ให้ผู้เรียนได้หยิบยกมาเรียนรู้ ไม่ใช่หนังสือเล่มเดียวที่เราบังคับสอน และโรงเรียนไม่ใช่แหล่งเรียนรู้เฉพาะของเด็กเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ทุกคนที่เข้าไปในโรงเรียนต้องร่วมกันเรียนรู้ ผู้บริหารระดับสูงที่อยู่ นอกโรงเรียน เข้าไปในโรงเรียนต้องเรียนรู้ว่า

- โรงเรียนนี้มีลีลาการบริหารอย่างไร
- โรงเรียนนี้มีลีลาการจัดการเรียนการสอนอย่างไร
- โรงเรียนนี้มีลีลาเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ อย่างไร
- โรงเรียนนี้มีการพัฒนาคณะบุคลากรทั้งหมดอย่างไร
- โรงเรียนสร้างตัวบ่งชี้ให้เห็นลีลาทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นอย่างไร

ศึกษานิเทศก์เข้าไปสู่โรงเรียนก็ต้องเรียนรู้ร่วมกับครู ผู้บริหารสถานศึกษา และนักเรียนในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ครูอยู่ในโรงเรียนจะต้องร่วมเรียนรู้ลีลาการเรียนของเด็กเพื่อนำมาพัฒนาลีลาการสอนของครู เด็กต้องเรียนรู้เรื่องราวที่ตนและเพื่อนๆ อยากเรียนรู้ ได้เรียนรู้ด้วยกัน

ทุกคนเข้าสู่โรงเรียนด้วยการร่วมเรียนรู้ เพราะโรงเรียนคือแหล่งเรียนรู้ที่น่าเรียนรู้ของนักการศึกษา ของทุกคนที่เข้าไปสู่ประตูโรงเรียน

ถ้าทำได้อย่างนี้ ภาพ **โรงเรียนหนังสือ**ก็จะหมดไป มิติใหม่ของการจัดการศึกษาก็จะนำมาสู่การพัฒนาการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่เกิดเป็น **พลังการเรียนรู้** โรงเรียนจะไม่ได้ยินแต่เพียงเสียงท่องบทหนังสือให้จำเพื่อไปทำข้อสอบ แต่โรงเรียนจะเป็นภาพชีวิตที่ไม่หยุดนิ่ง ชีวิตที่หลากหลายรูปแบบ บ้างปรุงอาหาร บ้างปลูกผัก บ้างขายของ บ้างเรียนหนังสือ ชีวิตในรั้วโรงเรียนเหมือนชีวิตในอนาคต **ตลาดแห่งการเรียนรู้ ทุกชีวิตในโรงเรียนคึกคัก ด้วยการแลกเปลี่ยนปัญญา แลกเปลี่ยนความคิด ผลิผลแห่งปัญญา นำมาแบ่งปันเรียนรู้ซึ่งกันและกัน**

หลักสูตรแม่บทจากส่วนกลางจะไม่อนนึ่งอยู่ในตู้ แต่จะถูกนำมาวิเคราะห์แล้ววิเคราะห์อีก เพื่อจะจัดหลอมรวมให้เห็นกิจกรรมนำผสมสู่ชีวิตจริง ทุกสิ่งในโรงเรียนจะมีชีวิต ไม่เป็นภาพนิ่งที่วางไว้ในซอกชั้นหนังสือ

ตลาดวิชาต้องเปิดในโรงเรียน ลูกค้ายิ่งใหญ่ของตลาดวิชา คือเราผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกคน ที่ก้าวสู่ประตูรั้วโรงเรียน

เราสามารถร่วมกันสร้างแหล่งเรียนรู้โรงเรียนสู่ชุมชนการเรียนรู้กันเถิดครับ

บทสรุป

ที่กล่าวมาทั้งหมดคือ ภาพที่ต้องการให้เห็นให้เกิดขึ้นในแผ่นดินนี้วันนี้ พรุ่งนี้ ภาพโรงเรียนที่กว้างใหญ่ ตรงไหนก็สามารถเรียนรู้ได้ ห้องเรียนที่ไม่ใช่ห้องสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ที่มีเด็ก ๆ นั่งทรมาณกันเหมือนกับกระต่ายตัวน้อย ๆ ถูกขังอยู่ในกรง อิสระของชีวิตจะก่อเกิดการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่เพราะฉะนั้นผู้สอนต้องสร้างแหล่งเรียนรู้ที่มีอิสระภาพให้แก่ผู้เรียน หุ่นาป่าเขา โรงอาหาร สนามเด็กเล่น สวนป่า น้ำตก ตลาดสด โรงพยาบาลคือห้องเรียนที่น่าเรียนรู้ของผู้เรียน ชุมชนทั้งชุมชน คือบริเวณโรงเรียนที่ครูผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมเหล่านั้นเข้าสู่บทเรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรียกว่า **เรียนรู้ตามสภาพจริง** เพราะผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชุมชนนั้น ก็ย่อมจะมีส่วนร่วมในสังคมนั้น มีส่วนร่วมในการสร้างภาพชีวิตของสังคมหรือชุมชนโลดแล่นไปตามวิถีชีวิตแห่งความเป็นจริง บทเรียนที่จะเรียนรู้ก็สามารถศึกษา ค้นคว้า มาจากชีวิตแห่งความเป็นจริงที่พบเห็นอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ผู้สอนเพียงแต่เป็นผู้จัดการให้ผู้เรียนไปหยิบชีวิตจากชุมชนมาร่วมกันวิเคราะห์ วิจัย อภิปรายหาข้อสรุปว่าจะ**ต้องทำอะไรต่อไป จะต้องทำอย่างไรต่อไป ทำแล้วจะมี**

ประโยชน์ต่อชีวิตโดยรวมอย่างไร แคไหน บทเรียนทุกบทเรียน ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาทั้งเรื่องราวที่อยากจะเรียน และวิธีการเรียนรู้ เวลาเรียนก็ต้องลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาด้วยการกระทำจริง ได้ข้อค้นพบมาด้วยตนเองอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพราะจำจากคำบอกเล่าต่อๆ กันมาของครูเพียงคนเดียว

เรื่องราวที่เรียนรู้จากชีวิตชุมชนคือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องในด้านสังคมเศรษฐกิจ วิถีชีวิตในชุมชน เมื่อ**รู้**แล้วจะส่งผลให้เกิดศักยภาพของผู้รู้ในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคมประชาธิปไตย

การที่ผู้เรียนได้หลุดพ้นจากห้องเรียนแคบ ๆ มาสู่ชุมชนแห่งชีวิตจริง จะได้เรียนรู้เรื่องราวจริง ๆ จากชีวิตที่สามารถหยิบยกเข้าไปเชื่อมโยงกับชีวิตของตัวละครในหนังสือได้อย่างมีชีวิตชีวา ผู้เรียนจะมีโอกาส**รู้คิดที่จะหาวิธีเรียนรู้ที่เหมาะสมและสมกับตัวเอง** คิดวิธีใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ คิดและหาวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ความเป็นอิสระในการเรียนรู้จะนำเข้าสู่ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม ผู้เรียนจะมีโอกาสใช้ความสามารถในการสื่อสารและการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ มีวินัยในตนเอง และแล้ววิถีชีวิตแห่งประชาธิปไตยน้อย ๆ ก็จะค่อย ๆ เกิดขึ้นในชีวิตเล็ก ๆ ที่กำลังเรียนรู้กันอยู่อย่างอิสระ

หลักสูตรทุกเล่มที่ผ่านมา และที่จะมีขึ้นในวันพรุ่งนี้ เปิดห้องเรียนแห่งชุมชนให้ปรากฏขึ้นมาแล้ว ยังเหลือแต่**เราผู้ที่เรียกตนเองว่าครู**เท่านั้นจะเสริมสร้างห้องเรียนที่กว้างใหญ่ ให้ผู้เรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร

พรุ่งนี้ คือ วันรอคอยคำตอบของเด็ก ๆ น้อย ๆ ลูกศิษย์ของท่านคุณครูมีอาชีพ

โปรดเปลี่ยนห้องเรียนสี่เหลี่ยมแคบ เป็นห้องเรียนที่กว้างใหญ่ในโลก

โปรดนำสื่อการเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก มาสู่ห้องเรียนที่กว้างใหญ่

โปรดเปลี่ยนใจจากครูผู้บอกเล่า มาฟังคำบอกเล่าของลูกศิษย์ว่าเขาคิดอะไรอยู่ เขารู้อะไรบ้าง และอยากรู้อะไรต่อไป และต่อไป

โปรดเปลี่ยนกรอบความคิดที่จะสอนตามที่เคยสอน ไปสู่ **สอนสิ่งที่ควรสอน**

โปรดเปลี่ยนคำพูดที่เคยพูดว่า **ไม่มีเวลาทำ** ไปสู่ **ยังไม่ได้นำเวลามาทำให้เกิดผลการกระทำ**

ถ้าเราลงมือกระทำให้เห็นผลการกระทำ ครูอย่างท่านก็จะเป็นครูมืออาชีพได้ครับ

บรรณานุกรม

- เกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. **บรรยายพิเศษ “การปฏิรูปการเรียนรู้”**. (เอกสารอัดสำเนา). 2542.
- ประเวศ วะสี. **ปฏิรูปการเรียนรู้ : แนวคิดหมอประเวศ วะสี**. (เอกสารอัดสำเนา). 2542.
- _____ . **ปฏิรูปการศึกษา ยกเครื่องทางปัญญา ทางรอดจากความหายนะ** . จัดพิมพ์โดย
มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์ 2541.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. **พลังการเรียนรู้ในกระบวนทัศน์ใหม่**. กรุงเทพมหานคร. SR. PRINTING
LIMITED PARTNERSHIP. 2542.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. **ระดับคุณภาพของครู**. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์คุรุสภา. 2541.

